

Krekels en mieren

In de wereldeconomie verandert de laatste tijd zoveel dat het verleidelijk wordt om van een fundamentele verandering te spreken.

Tot nu toe liepen de grote lijnen als volgt. De integratie van Azië in het wereldsysteem drukte de inflatie naar beneden, omdat er honderden miljoenen nieuwe en vooral goedkope werknemers op de wereldmarkt losgelaten werden. Het geld dat zij – of beter: hun bazen – verdienden, kwam van de afzet in het Westen, vooral in de VS waar consumenten meer opmaakten dan ze aan inkomen hadden. Het vele geld dat ze eraan overhielden (het Aziatisch spaaroverschot) werd geparkeerd in westerse, en opnieuw vooral Amerikaanse staatsobligaties. Dat stuwde de koersen op, waardoor de rente in het Westen laag bleef. Die lage rente zorgde, via hoge aandelenkoersen en huizenprijzen, voor een extra vermogens-effect in het Westen. Ook de dollar bleef door die aanhoudend grote vraag naar obligaties op peil, ondanks een oplopend tekort op de Amerikaanse betalingsbalans.

Iedereen gelukkig, maar hoe lang kon dit blijven duren? De afgelopen jaren hield nog één nieuwe evolutie het mechanisme draaiend: hoge grondstoffenprijzen zorgden voor nog meer te beleggen geld uit met name de olielanden. Die uitbundige hoeveelheid geld en de lage rente stimuleerden het nemen van steeds grotere risico's, zoals het verstrekken van hypotheekleningen aan Amerikanen met weinig of geen inkomen.

Nu zijn er de eerste tekenen van een omslag. En dat is niet alleen de kredietcrisis en de directe gevolgen ervan. In de VS blijkt de banengroei tot stilstand gekomen. In China loopt de inflatie op tot 6,5%.

De rente op riskante kredieten gaat omhoog. De dollar verzwakt serieus, en het Amerikaanse betalingsbalanstekort krimpt door het inzakken van de consumptie daar. Azië zal zijn overschotten waarschijnlijk moeten gaan besteden in eigen land, om de eigen binnenlandse infrastructuur en consumptie uit te bouwen.

Het mechanisme dat de wereldeconomie smeerde met geld en krediet, lijkt te stremmen. Terwijl Amerika, moeder aller krekels, zich verwaardigde zijn huishoudgeld voor elke dag van de week en de maand te laten voorschieten door China en Japan, tekende zich een nieuwe planetaire configuratie af. Aan de ene kant een Westen dat minder spaarde, meer invoerde dan het uitvoerde en al zijn bodemschatten opgebruikte. Daartegenover landen die beter bedeed zijn door de natuur (bijvoorbeeld de olielanden) of meer sparen (bijvoorbeeld Azië), en die daardoor een bezit opgebouwd hebben van nu al 1/10 van het BWP (bruto wereldproduct) en straks 1/3 dankzij blijvend stijgende grondstoffenprijzen.

Die mieren worden echter nu niet alleen geconfronteerd met een omslag in Amerika, maar zoals de krekels ook met vergrijzende bevolkingen (Japan en spoedig ook China) en verouderde of achtergebleven stedelijke infra-

structuur. Ze zullen ook om die redenen hun geld niet meer braafjes blijven beleggen in Amerikaanse staatsobligaties, maar ze steeds meer stoppen in hoogrenderende aandelen of gewoon winstgevende ondernemingen (op)kopen.

Erg? Nee, de wereldeconomie zou er bij winnen. Want die soevereine fondsen zullen er dan belang bij hebben dat onze economieën floreren, met andere woorden dat de krekels de mieren kunnen blijven voeden. Bovendien zullen ze belang hebben bij een beter beheer van hun overheidsgeld. De regering van Sao Tomé en Príncipe bijvoorbeeld, heeft zopas die van Alaska gevraagd om financiële begeleiding.

De gevaren zijn even immens. Die soevereine fondsen zullen allicht meer en meer risico's gaan nemen omwille van de veroudering van hun bevolking en omwille van hun grote infrastructurale noden. Ze zouden ook politieke invloed kunnen nastreven in de landen waar ze investeren, en die zouden van de weeromstuit hun bedrijven en grenzen kunnen afsluiten. Gevolg: vertraging van de mondiale groei, krekels die hun tekorten niet meer kunnen financieren, mieren die hun vermogens zien sinken en hun kapitalen terughalen, de dollar die pardoes zakt en de wereldeconomie die ineenstuikt.

Om zo'n scenario te vermijden, moet iedereen eerst het eigen huis een beetje op orde brengen. De krekels moeten een beetje mier worden, naar het voorbeeld van Noorwegen. De mieren moeten een beetje krekels worden, naar

het voorbeeld van Japan. Ons vermogen en onze overheidsfinanciën moeten even keurig worden als die van de landen waarvan wij geld verwachten. En de soevereine staatsfondsen moeten even 'transparant' worden als de ondernemingen waar zij zich willen inkopen. Overal goed, eind goed?

De muziek van de politiek

Bekijken we even die nieuwe 'soevereine' staatsvermogensfondsen van dichterbij. Deze zomer zag Aeroflot toch maar af van Alitalia. Het zijn steeds vaker de kleine berichten op de economiebladzijden die onthullen dat de vertrouwde westerse wereld op z'n kop staat. Het begon ermee dat Aeroflot (hoogste neerstortpercentage) het lef had op Alitalia te bieden. Het eindigde ermee dat de ondoorzichtige, quasi-geprivatiseerde staatsluchtvaartmaatschappij zich terugtrok omdat de informatie van de Latijnse NV 'niet transparant genoeg' was.

Een dubbele gotspe? Eind juli moest een directielid van Shell in Moskou kruipen voor vice-premier Medvedev die, naast zijn politieke werk, ook gasgigant Gazprom leidt. Het aloude Russische spreekwoord 'wie betaalt, bestelt de muziek' blijkt niet meer van toepassing. Shell betaalt voor nieuwe olie- en gaswinning, maar heeft geen lek te vertellen. Het is de politiek, *stupid*. En steeds minder de economie.

Niet één democratisch land realiseert nog verpletterende groeicijfers, op Ierland na. Landen met onstuimige economieën worden autoritair

en centralistisch, om niet te zeggen dictatoriaal geregeerd. Dat moet de liberaal-democratische wereld, het 'vrije Westen' van weleer, te denken geven. In de jaren negentig leek de overwinning van het democratisch kapitalisme een kwestie van een paar jaar. Een democratie verdedigen met immateriële argumenten, met de kracht van een overtuiging, werd als achterhaald weggewuifd. Gezien haar economisch succes, was de opmars van de democratische vrije markt niet meer te stuiten. Een dictator was een zielenpiet, een Fidel Castro, die met archaische epauletten een achterhoedegevecht voerde. De discussie over economische ordening werd op die manier gedepolitiseerd.

Ten onrechte. Inmiddels bepaalt China, met de grootste deviezenvoorraad ter wereld, de koers van de dollar en de spankracht van *private equity*, een kapitalistisch fenomeen waaraan de autoritair geregeerde 'fabriek van de wereld' intussen enthousiast deelneemt. Net als de Golfstaten en rijke landjes als Singapore, een 'Disneyland geleid door nazi's' (volgens de Amerikaanse economist Fred Neuman).

In de jaren negentig werd het vrije speelveld van kapitaal en grootinvesteerdere almaar ruimer en vrijer gemaakt. Maar nu de ankers helemaal los zijn, wordt ineens gevreesd voor schipbreuk, en wordt overal geprobeerd de ankers weer uit te gooien. Merkel en Sarkozy willen hun grote bedrijven beschermen tegen vreemde snuiters met veel geld. De Europese Commissie heeft voorstellen gedaan om Europa af te schermten tegen vreemde energiereuzen als Gazprom. Ook Europees handelscommissaris Peter Mandelson heeft het eerder door hem

verfoeide idee van een 'gouden overheidsaandeel' afgestoft, om te voorkomen dat Europese bedrijven 'van strategisch belang' gedomineerd worden door al dat overvloedig geld uit Rusland, Golfstaten of China.

Het adjectief 'gouden' moet daarbij luister en glans geven aan een pil ter bezwering van de angst. Maar tegen de onverdroten opkomst van het Oosten is het niet meer dan een placebo, een metafoor. Voor het oude Europese welvaartsmodel, dat wil zeggen voor een christen- of sociaaldemocratische inrichting van de maatschappij. Helaas weten beide stromingen niet meer goed hoe ze de overheid terug kunnen brengen in de economie. En nog minder hoe een democratische staat het kan winnen van de autoritaire in de globale economie.

Er is geen tijd meer voor naïviteit *à la* de jaren negentig. Een omslag begint pas bij de overtuiging een vrije, democratische samenleving te willen om andere dan economische redenen. Het is helemaal niet verkeerd als afgerekend wordt met de illusie dat vrijheid noodzakelijk leidt tot hogere welvaart. Maar dat wil niet zeggen dat die immateriële waarden dan maar moeten afgeschreven worden. Overtuiging moet weer een rol gaan spelen ter verdediging van rechtsstaat en medezeggenschap. Overtuiging die je niet kunt uitschrijven op een bankbiljet.

Wet van Sinn

Als alle direct beschikbare oliereserves opgestookt worden, stijgt de temperatuur van de

aarde tot 2100 met 2°C. Als alle oliebronnen ter wereld uitgeput worden, kan dat oplopen tot 5°C. Aldus het vorig jaar verschenen Stern-rapport. De gevolgen zouden niet te overzien zijn: smeltende poolkappen en gletsjers, stijgingen van de zeespiegel, overstromingen, tropische stormen, uitstervende diersoorten, verstoorde ecosystemen, volksverhuizingen enzovoort.

Al jaren worden maatregelen bepleit om de energievraag af te remmen: beter geïsoleerde huizen, energiezuinige of hybride auto's, hogere brandstofaccijnzen, energie- en kilometerheffingen, verhandelbare emissierechten, alternatieve energiebronnen als zonne-energie, biomassa, waterkracht of kernenergie. Volgens econoom Hans-Werner Sinn (Universiteit München) is dit beleid totaal zinloos en zal het de opwarming van de aarde nog versnellen (www.cesifo-group.de).

Alle beleid om opwarming tegen te gaan door beperking van de energievraag is zinloos zolang alleen het Westen dat doet. Waarom? Uitsluitend de vraag naar fossiele brandstoffen neemt af, maar niet het aanbod. Volgens de ijzeren wetten van vraag en aanbod daalt de olieprijs bij een aanbodoverschot. De vraag naar olie neemt vervolgens toe in landen die geen energiebeleid voeren, totdat de wereldvraag weer gelijk is aan het aanbod. Het netto resultaat in energieverbruik is nihil. Het Westen verstoekt minder energie, het Oosten (China, India) evenveel meer. De opwarming gaat onverminderd door.

Sinns eerste conclusie gaat enkel op als het olieaanbod constant blijft. Dat is natuurlijk

niet zo. De volgende vraag is dan: hoe verandert het olieaanbod door energiebesparing? Sinns tweede conclusie is minstens zo alarme- rend als de eerste. Beleid gericht op toekomstige vermindering van de olievraag zal leiden tot een groter aanbod. Hoezo? Olieprijs en oliemaatschappijen voorzien een lagere olieprijs door de lagere olievraag. Ze gaan daarom vandaag meer olie oppompen, raffineren en verkopen. In de toekomst zouden ze immers minder verdienen. Gevolgen: nu meer aanbod, dalende olieprijs, hogere vraag elders in de wereld, nog meer uitstoot van kooldioxide. Paradoxaal genoeg warmt de aarde sneller op dan zonder energiebesparend beleid.

De ongemakkelijke waarheid van Al Gore verbleekt bij die van Hans-Werner Sinn. De aarde gaat hoe dan ook naar de filistijnen, omdat alle fossiele brandstoffen uiteindelijk verstoekt worden. En het tempo waarin dat gebeurt, stijgt alleen maar als het Westen eenzijdig energie gaat besparen.

Het is een toepassing van de Wet van Say, die zegt dat ieder aanbod zijn eigen vraag creëert. De Wet van Sinn is dat elk olieaanbod onvermijdelijk tot olievraag leidt. Daarom kan alleen beperking van het olieaanbod opwarming verminderen. Immers, alleen als er minder fossiele brandstoffen uit de grond gehaald worden, komt uiteindelijk minder kooldioxide in de atmosfeer. Maar daarover spreekt niemand. Zelfs niet het alom bewierookte Stern-rapport. Dat mag dus richting papierbak.

Het olieaanbod kan beperkt worden door hoge belastingtarieven op het oppompen en raffi-

neren van olie. Ook de oliesjeiks zouden meer belasting moeten betalen. De belastingparadijzen waar zij hun geld parkeren, moeten hermetisch afgesloten worden. Ook verhandelbare emissierechten zorgen voor aanbodbeperking. Maar ze werken alleen als alle landen ter wereld meedoen. Dus alleen als VS en Australië er zich niet aan onttrekken en als India en China zich bindende beperkingen opleggen.

Consumenten zijn niet verantwoordelijk voor klimaatbeperking, maar wel een internationale kongsie van oliebelangen: oliemaatschappijen, landen die weigeren mee te doen aan Kyoto, belastingparadijzen en olieproducerende landen. Alleen zeer moedige politici, die deze wereldbedreigende oliekongsie weten te spijten of die alle landen tot Kyoto kunnen bekeren, zijn in staat te snelle opwarming te voorkomen. Zolang dat niet het geval is, zijn alle eenzijdige inspanningen om energie te besparen even zinloos als schadelijk, de aarde warmt dan alleen maar sneller op.

Vlamingen in actie

Laatst had ik een idee. Ik heb wel vaker een idee, maar dit was een goed idee. Heel goed zelfs. Het liet me niet los. En het was een simpel idee – altijd een goed teken. Vertelde ik het aan mensen, zeiden ze allemaal hoe geweldig het was. Dat heb je vaak met een goed idee. Het is zo goed, en zo eenvoudig, dat iedereen het over het hoofd ziet. Maar ik niet, ik had het. En ik zag mezelf al helemaal binnenlopen. Want dat is toch wel het mooiste van een goed idee, je bent meteen miljonair.

Wat gedaan? Een idee is maar een idee. Het is eigenlijk niets. Iedereen heeft ideeën. Het ene idee is weliswaar beter dan het andere, of slechter, de kunst is natuurlijk het idee te verkopen. Ik dacht nog even het zelf te verwezenlijken, maar dat bleek al snel te veel werk, en bovendien te duur. Ook dat hoort bij een goed idee: het is altijd veel werk (waar je geen zin in hebt), en het is altijd duur (waar je geen geld voor hebt). Ik moest dus de boer op. Dat moet je graag doen, maar ik had geluk: na een rondje bellen mocht ik langskomen bij een durfkapitalist.

Mboi woord: durfkapitalist. Ik gooide zijn naam in de zoekmachine en kwam erachter dat hij twintig jaar jonger was dan ik, veertig miljoen bij de bank had staan en prominent lid was van een heel netwerk van nog meer durfkapitalisten. Hij durfde in alles en overal investeren. Zeilschepen. Dierentuinen. Tijdschriften. Hij was bezig met zijn derde huwelijk en had geen hobby's. Helemaal mijn type.

De afspraak was in de *Ostend Queen*. Rudy Aernoudt zou er ook zijn, de hoogste man in Vlaanderen voor economie, innovatie en wetenschap. Excellent teken. Ik was er eerder dan de durfkapitalist, maar hij herkende me gelukkig wel. Ik hem niet, hij was in vrijetijdskledij. Zijn markante kop ging schuil onder een pet van Francorchamps. Op de pet zaten zo veel logo's van zo veel firma's dat die daardoor zo zwaar was dat ze over zijn wenkbrauwen zakte. Of misschien had hij gewoon de verkeerde maat pet op, of waren de gaatjes aan de achterkant niet goed afgesteld. Toen hij een tomatensap besteld had, zette hij de pet gelukkig af. We zeverden anderhalve minuut

over zeekoetjes en strandkalfjes, en toen was het vooruit met de geit.

Zeg het maar, zei de durfkapitalist. Ik heb een idee, zei ik dapper. Laat maar horen, zei de durfkapitalist. Ik deed mijn idee uit de doeken. Eerlijk is eerlijk: een goed idee is gauw verteld. Het is *simple comme bonjour*. Een ABC'tje. Ik maakte er toch nog een beetje een productie van, anders kreeg zo'n man het gevoel dat hij voor een wel heel simpel ideeetje van zijn zwembad gekomen was.

Superidee, riep de durfkapitalist. Hij keek om zich heen en matigde zijn volume. 'Briljant, ik zie het helemaal voor mij.' Ik droogde mijn toch wat klamme handen aan het tafellaken en haalde opgelucht adem. Of andersom. Mijn idee was succesvol te water gelaten. Nu maar wachten op de zilvervloot.

Heb je ook een businessplan, vroeg de durfkapitalist. Een businessplan? Nee, dat had ik niet. Ik had een idee. Een idee is mooi, en een goed idee schitterend, maar zonder businessplan ben je nergens. En hoeveel geld kun je er zelf in steken? Heb je een huis? Kun je dat verkopen? Of kun je lenen? Rijke ouders? Erfenisje dat wacht?

Ik keek de durfkapitalist eens goed aan. Hij had vriendelijke blauwe ogen. Hij zag er niet uit alsof hij me ging bedotten. Hij had veertig miljoen bij de bank, en ik niets behalve een goed idee dat ik hem zo juist verteld had. Volgens mij moest hij nu met geld over de brug komen, en konden we daarna verder, *en passant* Vlaanderen dynamiserend in de vaart der volkeren.

Heb je het afgedekt?, vroeg de durfkapitalist. Heb je er ruchtbaarheid aan gegeven? Of kan ik het zo van u pikken? Hij lachte en legde uit dat een goed dus een goed idee was, maar pas echt een goed idee werd als ik er zelf financieel voor, pak beet, 20% in zat. Dan wilde hij er eventueel ook wel voor 80% in. Dan was ik wel mijn idee kwijt, maar ja, zo ging dat in de echte wereld. En nee, het idee kopen voor een miljoen of honderdduizend, dat wilde hij niet. Dat hoefde ook niet, want iedereen kon het verzinnen. Zo goed, en zo simpel was het. Briljant zelfs.

Jack Boer

De makers van het verflauwende *24 uur* (Kanaal twee) hebben aangekondigd dat in de volgende serie (deel 7) het meppen en moorden zal doordrongen worden van milieuboodschappen. 'De gids' heeft de scenario's al kunnen inkijken.

Episode 1. Jack Bauer zit in zijn Toyota Prius te kauwen op biospruitjes wanneer hij hoort dat een bende Bosniërs in de binnenstad aan het klieren is met afval. Hij rent naar de plek en ziet hoe Jean-Claude Van Damme een leeg colablikje op de grond smijt en wegraast in een 4X4. Bauer houdt een elektrische auto tegen en gaat in de achtervolging naar de luchthaven, waar Jean-Claude 'the Muscle' een vliegtuig neemt naar Brussel. Bauer probeert mee te vliegen, maar heeft niet genoeg koolstofkrediet meer voor de vlucht en moet lijdzaam toezien hoe Jean-Claude ontvlucht.

Episode 2. Bauer is in z'n vertrouwd Patrick Janssens-shirt thuis muesli aan het eten wanneer hij verneemt dat een bende ijsberen naar de VS gekomen is om de president te vermoorden uit wraak voor de vernieling van hun biotoop. Hij fietst naar Camp David, maar wanneer hij daar arriveert hebben ze de president al opgesmikkeld en trachten ze de slaapkamer van de presidentsvrouw te forceren voor hun dessert. Bauer schiet ze allemaal dood, maar neemt, in een groen gebaar, hun stoffelijk overschot mee naar een wormboerderij. Hij is later wel gedwongen de *first lady* te doden, als hij ontdekt dat ze samenspande met de beren en bovendien niet aan composteren wou doen.

Episode 3. Bauer is acacia's aan het planten wanneer hij een tip krijgt op zijn windenergetische gsm dat de Republikeinen niet klimaatneutraal aan het congresseren zijn. Hij rolschaatst naar de congresshal en houdt de partij onder schot tot ze de vereiste compensaties toezegt. Hij komt thuis en merkt dat zijn vrouw de televisie op *stand by* gelaten heeft. Hij ziet zich gedwongen te kiezen tussen zijn vrouw en de toekomst van de mensheid, en doodt haar voor het welzijn van de planeet.

Episode 4. Het is al middernacht als hij toekomt op zijn bureau, dat helemaal verlaten is, met alle lichten aan en de potplanten kwijnend. Bauer maakt wanhopig jacht op de onverlaten. Overal treft hij trouweloosheid. Toppunt is dat zijn adjunct met kapvakantie geweest is in Amazonië. Bauer moet ze wel allemaal ombrengen voor het welzijn van de

planeet. Hij blaast het gebouw op en plant er 200 jonge boompjes.

Episode 5. Op trektocht door Europa, stoot Bauer, nog altijd herstellend van zijn kamilleverslaving, op de krankjoreme Bosniër Jean-Claude, inmiddels veranderd in een Iraakse jihadist door de verschuiving in Amerika's geopolitieke prioriteiten. Bauer schiet hem neer voor het welzijn van de planeet.

Episode 24. Bauer nodigt Al Gore uit voor een dineetje, maar voelt zich beledigd wanneer die opmerkt dat de maaltijd niet van de boerenmarkt komt en wel honderden 'food miles' scoort. Bauer brengt zichzelf om voor het welzijn van de planeet.

Helaasheid van een ding

Toen ik de Quick Computer Coffee Plus 0935 in de winkel zag staan, wist ik het meteen: ja, bovenal was ik toch een Italiaan, een koffieman. Alle eerdere liefhebberijen, alle vroegere hobby's, alle voorbije impulsaankopen – ze bleken ineens allemaal volslagen zinloos geweest. Ik was gewoon een *koffie-afficionado*, een *barista*. Héhé, dat het geheim van mijn ware authenticiteit verdorie in zo'n klein hoekje zat. Ik wist wel dat ik diep van binnen *no-nonsense* en puur was. Wat zouden ze thuis blij zijn, nu ik eindelijk aan het eind van mijn innerlijke zoektocht gekomen was. Had ik me net op aandringen van mijn vrouw *The Secret* en een abonnement op *Goed Gevoel* voorgenomen.

De een beetje van haar stuk gebrachte ver-

koopster zette het apparaat stralend voor me op de toonbank. Zo vaak kwam het niet voor dat op een maandagmorgen een kenner de winkel binnenliep en diens oog feilloos op de ultieme espressomachine viel. Ze spaarde er zelf ook voor. Welja, George Clooney & Nespresso – u begrijpt, meneer, zo lusten echte, hartstochtelijke koffievrouwen er nog wel een. Vreselijk hoe onschuldige impulskoopsters op die manier om de tuin geleid worden en met zo'n Nespresso-ding thuiskomen. Enfin, zo dan, meneer? Het is zeker geen cadeautje?

Voor slechts 595 euro vond twee eeuwen koffiecultuur de weg terug naar de bron, naar de tijd dat 'passie' nog geen uitgehold mode-woord was – naar mij. Bovenop de aanschafprijs kwamen nog de kosten van een 3 kiloblik Santas-bonen (59 euro), vier espresso- en vier cappuccinokopjes (38 euro), een tamper (49 euro), de kloplade voor koffiedik (104 euro) en een melkschuimkannetje (58 euro), maar daar stond natuurlijk het megavoordeel tegenover dat kon bespaard worden op een losse zelfmaler (449 euro): de Quick Computer Plus 0935 heeft zelf een bonencrusher aan boord!

De verkoopster gaf me nog wel in overweging om op het aanrechtaltaar thuis ook de Alpenröst van Swissmar (450 euro) bij te plaatsen. Je kunt er je eigen arabica mee branden en er bovendien nieuwe vrienden mee maken. Her en der in Vlaanderen zouden zelfs KWB-mannen bijeenkomen om zelf bonen te roosteren en daar met elkaar over te praten.

We zijn nu een paar weken later en ik ben nog steeds blij met de QCP 0935. Het snerpende

lawaai ervan weegt 's morgens totaal niet op tegen het terugkerende plezier van de eerste aanblik van de 'computer' en de opeenvolgende handelingen op weg naar het eerste kopje koffie van de dag. Echte Italiaanse rituelen, zonder twijfel. Totdat de importeur van Quick Mill me kort geleden duidelijk maakte dat geen Italiaan thuis zelf espresso of cappuccino zet. Ook Italiaanse vrouwen vragen helemaal geen espressomachine voor hun uitzet, laat staan een espressocomputer. Nee, Italiaanse mannen en vrouwen maak je gelukkig met een Quick Mill-vleessnijmachine, wist de koffieman van Quick Mill.

Toe, vader, vergader niet meer

Vergaderen, mensen zouden het niet moeten doen. Bij veel vergaderingen wordt toch alleen maar gepraat over beslissingen die allang genomen zijn. Dat geeft schijn van inspraak, maar de besluiten van de grote bazen staan intussen allang vast. Het gekke is: mensen zijn ook nog blij met zo'n nepinvloed. Als ze hun mond maar kunnen open doen, is het al goed. Zelfs als ze weten dat wat ze zeggen er toch niet meer toe doet.

Amerikaanse psychologen hebben dit (ver)schijnsel vijftien jaar geleden onderzocht. Op voorhand dachten ze dat mensen inspraak na genomen beslissingen (*post decision voice*) wel zouden herkennen als de dode mus die het is, maar dat bleek niet zo te zijn.

De onderzoekers gaven studenten de opdracht om binnen het kwartier een aantal studieroos-

ters in elkaar te puzzelen. Eén groep kreeg de taak om tien roosters te maken, zonder dat ze iets gevraagd werd. Een tweede groep kreeg te horen dat al besloten was dat ze er tien moesten maken, maar de onderzoekers wilden wel graag weten of ze dat haalbaar vonden, overigens zonder dat hun mening het aantal zou beïnvloeden. Een derde groep mocht van tevoren zeggen of ze er binnen het kwartier twaalf dachten rond te krijgen; in overleg werd de 'target' daarna op tien afgesteld. De onderzoekers noemen dit wel 'inspraak', terwijl het aantal van tien al vastgelegd was; de derde groep werd dus nog erger bedonderd dan de tweede.

Toch bleek dat de studenten in de tweede en derde groep een sterker gevoel van controle over hun werk hadden en ook vonden dat het streefdoel eerlijker bepaald was. Dat heeft volgens de onderzoekers niet alleen te maken

met de illusie van inspraak. Een rol speelt ook dat je mening op prijs gesteld wordt, zelfs al wordt er niks mee gedaan. Dat voelt toch prettiger.

U weet natuurlijk beter. Zo voor de gek gehouden worden is helemaal niet prettig en als mensen denken dat ze bepaalde beslissingen kunnen nemen zonder u te raadplegen, dan hebben ze u ook niet nodig bij zinloze vergaderingen waarin u tijd en energie moet besteden aan iets wat toch al besloten is. Dus ga niet. Zorg dat u de grote bazen lang van tevoren op subtiele wijze beïnvloed hebt en geef ze de illusie dat u tijdens de vergadering iets te doen hebt dat voor de hele onderneming of organisatie veel belangrijker is. Dat dat op een terrasje plaatsvindt, pintje of wijntje erbij, hoeft verder niemand te weten.

Gilbert De Swert